

УДК 316.334:21

ПОЗАКУЛЬТОВІ ПРАКТИКИ СУЧАСНИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕРКВИ І СУСПІЛЬСТВА

Любчук Валентина Василівна – завідувач лабораторії соціологічних досліджень кафедри соціології та соціальної роботи Інституту соціальних наук Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

В статті розглядаються особливості позакультових практик сучасних християнських церков як інструменту взаємодії церкви і суспільства. Аналізуються результати проведеного автором якісного дослідження, цільову групу якого склали священники православних, католицьких та протестантських церков. Визначаються найбільш розповсюджені позакультові практики в діяльності християнських напрямів Волині. Результати дослідження показують, що християнські церкви приділяють найбільше уваги соціальному напрямку позакультових практик, пояснюючи це викликами суспільства. Розвиток соціального напрямку позакультових практик через створення мережі закладів для реалізації соціальних проектів, залучення різних верств населення демонструє потенціал позакультових практик як інструменту міжконфесійної взаємодії та взаємодії церкви і суспільства, ефективного шляху вирішення актуальних соціальних проблем.

Ключові слова: позакультові практики, культові практики, священники, віруючі, прихожани, взаємодія Церкви та суспільства.

В статье рассматриваются особенности внекультовых практик современных христианских церквей как инструмента взаимодействия церкви и общества. Анализируются результаты проведенного автором качественного исследования, целевую группу которого составили священники православных, католических и протестантских церквей. Определяются наиболее распространенные внекультовые практики в деятельности христианских направлений Волины. Результаты исследования показывают, что христианские церкви больше всего уделяют внимания социальному направлению внекультовых практик, объясняя это вызовами общества. Развитие социального направления внекультовых практик через создание сети учреждений для реализации социальных проектов, включение разных слоев населения демонстрирует потенциал внекультовых практик как инструмента межконфессионального взаимодействия и взаимодействия церкви и общества, эффективного пути решения актуальных социальных проблем.

Ключевые слова: внекультовые практики, культовые практики, священники, верующие, прихожане, взаимодействие Церкви и общества.

The article discusses the features of out-cultic-practices of contemporary Christian churches as a tool of interaction between Church and society. Analyzes the results of the author's qualitative research, the target group which was the priests of the Orthodox, Catholic and Protestant churches. The most typical of out-cultic practices in the activities of the Christian areas of Volyn region are determined. The results show that the Christian Church pay much attention to the social direction of out-cultic practices, explaining the challenges of society. The development of the social aspect of out-cultic practices by creating a network of institutions for the implementation of social projects, involving different segments of the population (especially believers) shows the potential of out-cultic practices as a tool of inter-confessional cooperation and interaction between Church and society, which becomes effective the solution of urgent social problems. Thus, the interaction is accumulative in nature.

Keywords: out-cultic practices, cultic practices, priests, believers, parishioners, interaction between Church and society.

Церква завжди відігравала важливу роль в житті як держави, так і суспільства. На сучасному етапі його розвитку можливості церкви зросли, що пов'язано із становленням демократії та формуванням громадянського суспільства. Значною мірою це обумовлено прийняттям відповідних законодавчих актів, які забезпечують рівність усіх церков та релігійних організацій, сприяють формуванню толерантних міжрелігійних та міжконфесійних відносин, створюють оптимальні умови для взаємодії церкви і держави, зрештою, дозволяють церкві як релігійному та соціальному інституту повноцінно функціонувати.

Взаємини церкви та держави історично, як правило, визначалися становищем церкви — від

панівного стану до підлеглого, з огляду на це й її вплив був різним. Водночас взаємодія церкви і суспільства, зважаючи на особистісний рівень, відбувалася головним чином у площині культової діяльності, а на рівні суспільно-особистісному існувала, головним чином, за посередництвом культової діяльності.

Відсутність духовної основи розвитку суспільства, поширення в ньому негативних явищ, конкуренція між соціальними інститутами та інші фактори підштовхнули церкву до розширення напрямів діяльності, що дозволило їй брати активну участь у житті громади та суспільства в цілому. В цьому контексті позакультова діяльність церкви та її соціологічне осмислення набувають особливої актуальності.

У публікаціях вітчизняних авторів значне місце відводиться дослідженню культової діяльності або релігійним практикам, взаємодії Церкви та держави. Насамперед слід згадати наукові доробки вчених Інституту філософії – А. Колодного, Л. Филипович, О. Сагана, О. Недавньої, Н. Гаврилова та інших, а також співробітників Інституту соціології – М. Паращевіна, Л. Рязанової, Р. Козловського. Разом з тим дослідженню позакультової (позацерковної) діяльності, зокрема з'ясуванню характеру, змісту та ефективності такої діяльності як для церкви, так і суспільства, практично не приділяється уваги. Перш ніж представити результати авторського дослідження феномену позакультових практик зазначимо, що в його контексті для визначення культової та позакультової діяльності ми використовуємо інші категорії – «культові практики» та «позакультові практики», які, на нашу думку, більш чітко розкривають їхню сутність та зміст. Для визначення даних понять ми спираємося на положення феноменологічної методології, розуміючи під культовими практиками сукупність узвичаєних дій учасників християнських обрядів, які актуалізуються завдяки певним релігійним мотиваціям, цінностям, установкам та поведінці й спрямовані на розв'язання християнських завдань церкви як релігійного та соціального інституту. Відповідно, позакультові практики ми визначаємо як конітивно-ментальний феномен, який теж актуалізується завдяки певним релігійним мотиваціям, цінностям, установкам та поведінці людини, і спрямований на реалізацію основних завдань християнських церков та формується завдяки взаємній типізації узвичаєних дій у контексті повсякденності як інтерсуб'єктивної реальності.

Мета публікації полягає у визначенні потенціалу позакультових практик у взаємодії Церкви та суспільства.

Для реалізації мети проаналізуємо результати якісного соціологічного дослідження, проведеного автором із застосуванням методу глибинного інтерв'ю. Цільову групу склали священники - представники трьох християнських напрямів (УПЦ, УПЦ КП, УГКЦ, РКЦ, АСД, ЦХВС, ЦЄХБ)¹. Якісне дослідження проведене у 2 етапи: перший — у 2010 р., другий — у 2014 рр. Усього у глибинному інтерв'ю взяли участь 14 респондентів (по 7 священників на кожному етапі); при цьому на першому етапі респондентами були пересічні священники, на другому – священники-керівники.

Результати першого етапу дослідження показали, що позакультові практики є достатньо поширеними як у православних та католицьких, так і в протестантських церквах, але найбільше уваги їхньому розвитку приділяють саме в останніх; вагому роль, як показало дослідження, у розвитку позакультових практик відіграють саме священники, які за сучасних умов беруть на себе не тільки функції проповідника, але й функції соціального психолога та навіть соціального працівника. Окрім цього респонденти-священники відмітили соціальну та культурну спрямованість позакультових практик, орієнтацію на роботу із проблемними групами (неповносправними, дітьми-сиротами, людьми похилого віку тощо). Особлива увага приділяється роботі із молоддю, яка, бере участь як в організації, так і в безпосередньому втіленні позакультових практик [1]. Такі результати першого етапу якісного дослідження дозволили зробити припущення, що позакультові практики християнських церков мають певний потенціал не лише для розвитку церкви як соціального та релігійного інституту, оскільки дозволяють вирішувати як особистісні, так і суспільні проблеми. Таким чином, церква постає такою інституцією, яка віру та надію у краще майбутнє трансформує у реальні справи. Про це свідчать і результати моніторингу, проведеного Центром Разумкова (2000 р., 2010 р., 2013 р., 2014 р.). Згідно з результатами цих досліджень, переважна більшість (74%) українських громадян упевнені в тому, що «Церква завжди має ставати на бік людей і боронити їх від свавілля влади», і лише 7% – вважають, що «в суспільно-політичних процесах Церква має захищати насамперед владу, бо «немає влади, щоб не була від Бога» [2, с. 3]. Участь Церкви у подіях Майдану показала, що фактично вона перейшла на бік українського суспільства, закликаючи владу до

¹ УПЦ –Українська православна церква, УПЦ КП –Українська православна церква Київського патріархату, УГКЦ – Українська греко-католицька церква, РКЦ – Римо-католицька церква, АСД – Адвентисти сьомого дня, ЦХВС – Церква християн віри євангельської, ЦЄХБ – Церква євангельських християн баптистів.

Розділ 2. Соціологічні дослідження сучасного суспільства

мирного вирішення конфлікту. Такі події у соціумі спонукають Церкву реагувати та брати активну участь у них, звичайно, в силу можливостей, прагнень та статусу.

Оцінюючи роль релігії в житті суспільства, слід зазначити, що рівень довіри до інституту церкви залишається стабільно високим: так, у 2000 р. та у 2012 р. про свою довіру цьому соціальному інституту заявили більше 60% опитаних, у 2010 р. – більше 70%, а у поточному році – трохи більше 65%. Це підтверджує думку про те, що громадяни України досить високо оцінюють діяльність церкви як релігійного інституту. Якою ж сприймають релігію та церкву громадяни? За даними моніторингу, близько 80% респондентів вказали на те, що церква залишається інститутом, що опікується зростанням моральності та духовності людей. З тим, що релігійні діячі повинні ставати на захист найбідніших прошарків громадян у разі прийняття владою рішень, які знижують життєвий рівень населення, згодні теж близько 80%, водночас біля 40% опитаних відмітили, що церква займається і соціальною роботою, власне соціальним напрямом позакультових практик – допомогою нужденним, інвалідам, хворим, літнім тощо. Окрім цього церква та релігійні організації не стоять осторонь таких соціальних проблем сучасності, як запобігання вагітності, абортів, СНІД, сексуальне виховання тощо – з цим згодні більше 40 % респондентів. [2, с. 21].

Проаналізувавши результати другого етапу якісного дослідження, ми з'ясували, наскільки позакультові практики можуть бути ефективним механізмом у взаємодії церкви із суспільством. Позакультові практики, виходячи із сформульованого нами визначення, є зрозумілими та доступними для віруючих, а на відміну від культових практик, вони не вимагають від їхніх учасників спеціальних професійних знань. До учасників (суб'єктів) позакультових практик ми відносимо священиків та віруючих, завдяки яким формуються та здійснюються дані практики. До основних рис позакультових практик можемо віднести: узвичаєність та зрозумілість дії їхніми учасниками, чітку визначеність учасників (священики та віруючі); формуються ці практики завдяки релігійним цінностям, мотивам та життєвому досвіду; здійснюються – завдяки інтерсуб'єктивним відносинам (священики – віруючі); мають відношення до церкви; спрямовані на реалізацію християнських завдань та є типовими для учасників практик [3].

Звернемося до деяких результатів якісного дослідження. На думку отця В. – представника УПЦ МП, позакультові практики є невід'ємною частиною церковної та релігійної діяльності. Головною причиною появи таких практик є тяжке матеріальне становище населення в цілому, проблеми людей, які не можуть адаптуватися до життя у суспільстві (це так звані «проблемні групи»). Власне «багато бід», як відмітив інформант, і призводить до того, що церква вважає за необхідне працювати в цьому напрямі: опіка та допомога надається різним верствам населення – молоді, дітям, людям похилого віку, сиротам, інвалідам, ув'язненим тощо. Оскільки такі практики є специфічними в силу роботи із різними соціально-демографічними групами населення, а також хворими, то необхідні серйозні причини, щоб погодитися із цим. Священик вказав на особисті фактори, які спонукають і його як організувати, так і брати безпосередню участь в соціальних проєктах. У його випадку особисті прагнення допомогти, підтримати співпадають із почуттям обов'язку: «ще моє життя», – зазначив він. Реалізація соціальних проєктів вимагає від УПЦ особливих зусиль, як матеріальних, так і людських ресурсів, але не завжди їх достатньо, тому співробітництво із іншими церквами християнського спрямування, державними органами та громадськими організаціями, зрештою, віруючими² є ефективним.

Повертаючись до предмету нашого інтерв'ю, священик відмітив надконфесійний характер позакультових практик («роблячи добрі справи, не дивлюся ні на конфесію, ні на політичні уподобання, ні на інші характеристики людини»). Такий особистий підхід, як він вважає, втілюється і в організації роботи церкви, що розширює горизонти для співпраці не лише зовнішньої (із державою, громадськими організаціями), але і внутрішньої – між священиками, оскільки за кожним священиком закріплюється певний напрям, що дає можливість здійснювати практики на високому рівні. Окрім цього, на радіо та телебаченні є православні програми, в яких висвітлюються і позакультові практики, які здійснюються церквою, головне щоб більше показували роботу церкви, а не «церковників».

Головною особливістю позакультових практик є підтримка в їх реалізації з боку держави, громадських організацій та самих прихожан. До державних органів, співпраця з якими є досить тісною, належать зокрема Департамент з виконання покарань, заклади пенітенціарної системи, в освітній сфері –

² Як зазначив священик, поняття віруючий не завжди точно відображає ставлення до релігії та церкви, тому необхідно вирізняти не просто віруючих, а й воцерковлених. Так, «воцерковлені або прихожани (оскільки він вживав саме такий термін) - це люди, які живуть життям церкви, надають посильну соціальну та матеріальну допомогу церкві та тим, хто цього потребує; також є захожани (невоцерковлені) – віруючі, які пристають до церкви час від часу, як правило, на свята».

заклади освіти. Щодо громадських організацій, то інформант зазначив, що співробітництво існує практично з усіма, зокрема, з «Волинським благовістом» (до Дня захисту дітей в організації свят «Подаруй дитині радість», «Подаруй дитині вишиванку!»), йшлося також про організацію молодіжних таборів, співпрацю з організаціями, які займаються малозабезпеченими сім'ями та дітьми-сиротами; з боку церкви для даних категорій виділяються продуктивні набори, побутова техніка.

Соціальне спрямування позакультових практик дає можливість співпрацювати із іншими церквами, принаймні, тими, які входять до Волинської Ради церков. Передусім йдеться про багаторічний проект «Бог багатий милосердям», мета якого полягає у зборі коштів для дітей-сиріт та інших категорій, які мають в цьому потребу. Оскільки багато соціальних проблем стосуються молоді, то такому напрямку позакультових практик священник та його прихожани приділяють особливу увагу. Власне це зумовлено тим, що самі освітні заклади недостатньо активні у справі виховання молодого покоління, сім'я теж далеко не завжди бере участь у вихованні дітей та молоді, прищепленні їм моральних норм та цінностей. Також серед важливих факторів, які впливають на те, що діти та молодь перебувають у фокусі уваги церкви, є поширення у молодіжному середовищі шкідливих звичок, в цілому шкідливого способу життя, незайнятість молоді та дітей у продуктивних формах дозвілля. Саме ці причини спонукають церкву до активних дій: молодь залучають до позакультових практик через волонтерські рухи, завдяки чому молоді люди допомагають хворим, малозабезпеченим сім'ям, сиротам. Така праця знаходить відклик у молоді, тому у планах - створення Луцького округу благочинності, головною передумовою цього є створення груп молоді у соціальних мережах, охочих займатися саме позакультовими практиками. Все це свідчить, на нашу думку про те, що УПЦ значно більше уваги почала приділяти позакультовим практикам, які мають акумулятивний характер, тобто поєднують зусилля держави, громадських організацій та прихожан, зокрема, молоді.

Отець М., що є представником УПЦ КП, теж підкреслив важливу роль позакультових практик та відмітив, що на їхній розвиток вплинув ряд факторів: відповідна законодавча база, своєрідний суспільний вакуум, який виник після розпаду великої держави, що виконувала різноманітні функції, в тому числі й моральної та духовної регуляції, виховання молоді тощо. УПЦ КП також не обмежується лише одним напрямком позакультових практик. Такі практики торкаються різних верств населення: дітей та молоді, людей похилого віку, сиріт, малозабезпечених сімей, ув'язнених тощо. Попри широкий спектр позакультових практик, зазначив священник, церква більше уваги має приділяти саме соціальному напрямку позакультових практик. Позакультові практики в цілому здійснюються з ініціативи церкви, але все ж підтримка держави та спільні проекти із громадськими організаціями теж є, наприклад, заходи, присвячені Дню захисту дітей. На запитання про спільність проектів із іншими церквами, інформант дав ствердну відповідь, зауваживши, що вона є у сфері соціальної діяльності та благодійності, що особливо важливо у сучасних умовах, тобто позакультові практики УПЦ КП також мають надконфесійний характер. Посильну допомогу в організації та участі у позакультових практиках надають прихожани, що є добровільною та залежить від особистих прагнень. Якщо йдеться про молодь, то вона охочіше бере участь у благодійних акціях та паломницьких поїздках, які згуртовують віруючих молодих людей.

У цілому, на думку отця М., позакультові практики вказують також і на рівень воцерковлення, оскільки воцерковлені це – «віруючі, які вважають себе християнами, не тільки тому, що вони хрещені, але й живуть щодня згідно заповідей Божих, відвідують храм, виявляють милосердя до ближніх», а отже, і долучаються до позакультових практик.

Католицький священник – отець Р. – зазначив, що організація та проведення позакультових практик у РКЦ має свої особливості у порівнянні із православними. Передусім, церква зосереджує свою увагу на декількох напрямках позакультових практик, що зумовлено потребами громади та фінансовими можливостями церкви. Основними напрямками таких практик є надання гуманітарної допомоги парафіянам (прихожанам) та не лише їм, що передбачає зв'язки із іншими країнами, перш за все із Польщею та Німеччиною, а також благодійність, організація дозвілля дітей та молоді через літні табори. Але значна частка позакультових практик зосереджена на такому напрямі як благодійність, що зумовлено передусім низьким матеріальним рівнем життя суспільства, саме тому у центрі уваги ті верстви населення, які найменш захищені – хворі, люди похилого віку, багатодітні тощо. Співпраця із державою, громадськими організаціями у контексті позакультових практик здійснюється у напрямі благодійності: серед яскравих проектів, в якому беруть участь різні церкви, вже названий вище «Бог багатий милосердям».

Священник всіляко підкреслював важливу роль позакультових практик у формуванні особистості віруючого та вихованні молодого покоління. На відміну від православних, у римо-католиків не виокремлюють для визначення віруючих такі поняття, як воцерковлені-невоцерковлені, натомість

Розділ 2. Соціологічні дослідження сучасного суспільства

виділяють віруючих, які «охрещені, практикують виконання Божих заповідей, ходять до храму, беруть участь у позакультових практиках»; при цьому сучасні віруючі – це передусім молодь, яка бере активну участь у житті церкви. Серед популярних напрямів позакультових практик молоді – надання допомоги та організація відпочинку (літні табори). Організація та участь у позакультових практиках в РКЦ має «спадковий» характер, тобто діти та молодь подорослішавши продовжили брати участь у тих напрямках позакультових практик, яким надавали перевагу раніше. У цілому ж позакультові практики в РКЦ значною мірою реалізуються завдяки її власним зусиллям, прихожанам громади та через зв'язки з місією «Карітас-Спес» у сфері благодійності з іншими країнами.

Отець В. – представник УГКЦ – зазначив, що, на його думку, поява та розвиток позакультових практик пов'язані із суспільними потребами, а церква в силу своїх можливостей опікується різними верствами населення: людьми похилого віку, неповносправними, ув'язненими тощо. З огляду на це, УГКЦ зосереджує свою діяльність на різних напрямках позакультових практик: благодійність, дозволя, адресна допомога. Важливою характеристикою позакультових практик є участь у них священика: так сам інформант бере активну участь у наданні благодійної допомоги сиротинцям, координує збір та роздачу гуманітарної допомоги як керівник «Карітас-Спес» у Волинському регіоні. Важливим напрямом роботи є й організація та проведення благодійних акцій до новорічних, різдвяних та пасхальних свят, таких, як «Святий Миколай тебе не забуде», «Різдвяна свічка», «Великодній кошик» та інші. Водночас особисті прагнення цього священика виходять за межі даних напрямів позакультових практик. На його думку, важливо було б втілити в життя низку конкретних проєктів, зокрема, створити благодійну ідальню для тих, хто цього потребує; забезпечити соціальним житлом дітей-сиріт терміном на 1 рік; створити реабілітаційний та тренінговий центри для дітей з особливими потребами. В цілому, на думку священика, розвиток позакультових практик, спрямованих на усі верстви населення є дуже важливою частиною роботи церкви, але, першочергово необхідно розвивати позакультові практики, що спрямовані на дітей та молодь. Для проведення спеціальних програм позакультових практик, окрім залучення прихожан, УГКЦ співпрацює із державними органами та громадськими організаціями, лікарнями, військовим шпиталем, колонією, Волинською обласною організацією інвалідів та ін.

На рівні міжконфесійної співпраці УГКЦ взаємодіє із ЦХВС у контексті роботи із дітьми-сиротами, самотніми особами похилого віку; із УПЦ КП - у сфері роздачі гуманітарної допомоги, цей же напрям є актуальним і в сфері контактів з РКЦ. Робота із ВІЛ-позитивними особами – ще один напрям, який можна було б втілити у життя із ЦХВС, оскільки в них є такий досвід.

Як і інші, отець В., вказував на особливу роль молоді в організації та здійсненні позакультових практик. Молодь охоче бере участь в таких практиках, а мета священика полягає у координації та спрямуванні їхніх дій. Але все ж участь молоді, на його думку, зумовлена перш за все її особистими потребами, здатністю у застосуванні власних здібностей, у самореалізації.

Однією із важливих характеристик позакультових практик у протестантських церквах є їхній соціально виражений характер. Це засвідчують і результати інтерв'ю із пастором М. - представником ЦХВС. Оскільки, на його думку, позакультові практики є «покликом від Бога», то саме піклування про людей, які цього потребують, є першочерговим завданням церкви. Верстви населення, яким надає допомогу церква, різняться за соціально-демографічними, майновими та іншими характеристиками: окрім хворих, людей похилого віку, здійснюються практики із алко- та наркозалежними, ув'язненими, дітьми-сиротами тощо. Для ілюстрації своїх слів, пастор назвав заклади, в яких ведеться така робота: зокрема, на території Волинської області існує 3 центри милосердя, 13 центрів для реабілітації алко- та наркозалежних осіб, окрім цього організуються безкоштовні обіди для дітей-сиріт та малозабезпечених.

Значну роль у процесі розвитку позакультових практик відіграє священик, його власна участь, що стає хорошим прикладом для прихожан. Найактивнішими послідовниками пастора є молоді прихожани, які беруть участь у різних позакультових практиках як соціального спрямування, так і в організації дозволя – літніх таборів, що є характерним для молоді усіх християнських конфесій. Для ефективного втілення в життя ряду соціальних проєктів ЦХВС також співпрацює із державними органами, громадськими організаціями і з іншими церквами: співробітництво стосується передусім соціального напрямку, зокрема, благодійності.

Відмінністю АСД від інших церков є її відносна закритість та зосередженість на декількох видах позакультових практик, які здійснюються систематично, а відтак мають свої традиції і власне стають візитною карткою АСД. Закритість церкви полягає в тому, що здебільшого позакультові практики здійснюються зусиллями самої церкви, у єдності із віруючими – прихожанами, хоча деякі позакультові практики реалізуються із дозволу та за підтримки місцевих органів влади, наприклад, автопробіг проти паління. До речі, профілактика

шкідливих звичок, виставки здоров'я – це позакультові практики, які проводяться АСД систематично.

Як зазначає пастор В., оскільки АСД є членом Волинської ради церков, то співпраця з іншими церквами обмежується тими заходами, які вона організовує – насамперед, благодійними. Та все ж позакультові практики переважно здійснюються за активної участі самих прихожан. Однією із основних причин такої активності є членство у громаді (цього не має у православних та католицьких громадах), що передбачає й участь у позакультових практиках. Як і в інших конфесіях, саме молодь є найбільше залученою до таких практик, як правило, це соціальний напрям позакультових практик та практики, які близькі для них, наприклад, пов'язані із здоровим способом життя.

Позакультові практики у ЦЄХБ теж є актуальним напрямом діяльності церкви, про що свідчать відповіді ще одного нашого респондента – пастора П., оскільки на них припадає 60% від усієї церковної діяльності. Основними факторами, які спричинили розвиток позакультових практик у ЦЄХБ, є свобода віросповідання, духовно-моральний вакуум, що виник після розпаду СРСР, а також поширення негативних явищ у суспільстві. ЦЄХБ – одна із тих протестантських церков, які враховують суспільні потреби у впровадженні позакультових практик і залежно від цього вкладають більше або менше матеріальних та інших ресурсів. Зокрема, церква «Фіміам», керівником якої є наш інформант, почала свою діяльність у 1995 році з роботи із молоддю, алко- та наркозалежними, що переросло згодом у появу реабілітаційного центру, а пізніше – у створення благодійного фонду «Преображення». На сьогодні, як відмічає пастор, фонд займається боротьбою із поширенням наркоманії, алкоголізму та сексуального насильства. Головними особливостями в організації позакультових практик на даний час є розширення мережі закладів, які їх здійснюють, зокрема, художня студія для неповносправних, 6 таборів для відпочинку, клуби, в перспективі відкриття будинку для проживання неповносправних «Агапе». Для надання допомоги жінкам з постабортним синдромом та для профілактики абортів створений центр «Єва», окрім цього для дітей створена перша приватна християнська школа «Скарбниця мудрості», що є першим на Волині закладом, який має інклюзію (займається вихованням неповносправних дітей). Іншим верствам населення теж надається допомога, це передусім стосується хворих, зокрема незрячих, людей похилого віку, ВІЛ-інфікованих.

Пастор також підкреслив особливу роль прихожан у житті церкви, оскільки вона не обмежується лише участю у культових практиках. Оскільки в ЦЄХБ теж, як і в інших протестантських громадах, існує членство, то кожен член громади зобов'язаний брати участь у всіх справах церкви, в тому числі й в позакультових практиках. Така участь є добровільною і залежить, як зауважує пастор, від бажань, прагнень та життєвих ситуацій віруючих, того, що важливо для них на даний час.

На рівні з допомогою віруючих у здійсненні позакультових практик, ЦЄХБ заручається підтримкою місцевих органів влади: департаменту соціальної політики, державно-кримінальної інспекції, відділу у справах сім'ї та молоді при Волинській обласній державній адміністрації у сфері благодійності через фонд «Преображення».

Співпраця із іншими церквами теж стосується соціального напрямку позакультових практик (в основному із ЦХВС). Із спільних проєктів пастор зацентрував увагу на «Тижні сім'ї та «Виставці сім'ї». Широкий спектр позакультових практик він пояснив суспільними потребами та тим, що церква невіддільна від суспільства та громадян.

Підсумовуючи, зазначимо, що соціальне служіння є важливою складовою позакультових практик сучасних християнських церков. Результати якісного дослідження вказали на те, що реалізація соціальних програм позакультових практик у кожному із християнських напрямів має акумулятивний характер, оскільки для цього поєднуються зусилля церкви, прихожан, держави, громадських організацій. Таке співробітництво має не лише евристичний та актуалізуючий, але й діяльнісний потенціал у вирішенні суспільних проблем. Окрім цього, позакультові практики є тим механізмом, який об'єднує різні церкви, сприяє поширенню толерантності, субсидіарності у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА: 1. Любчук В. В. Особливості формування позакультових практик сучасних християнських церков (за результатами якісного дослідження) / В. В. Любчук // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи: [збірник наукових праць]. – Випуск 28. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2011. – С. 163–167 2. Україна-2014: суспільно-політичний конфлікт і Церква [Електронний ресурс] : (інформаційні матеріали) — К., 2014 – 28 с. Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/1400155420_file.pdf 3. Любчук В.В. Позакультові практики християнських церков як тип повсякденних практик: теоретичний аспект аналізу / В.В. Любчук // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: [збірник наукових праць]. – Випуск 16. –Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2010. – С. 164–167